

EIGEN SCHOON
WEST - BRABANTSCH TIJDSCHRIFT VOOR GESCHIEDENIS, OUDHEIDSKUNDE
♦ ♦ ♦ FOLKLORE EN TAALKUNDE ♦ ♦ ♦
Verschijnende den 15 ^{den} van iedere maand
— Inschrijvingsprijs : 2.50 fr. 's jaars —
Inschrijvingen worden op al de postkantoren aangenomen
Voor al wat den opstelraad betreft gelieve men te schrijven naar het Bureau van Eigen Schoon te Opwijk ; voor al wat den dienst betreft naar het Bestuur van het Davidsfonds te Assche. :- :- :- :- :- :- :-

1ste JAARGANG

N° 11.

Een West-Brabantsche Held Everaard t' Serclaes

Heer van Ternath, Wambeek, Bodeghem, enz.

Een der edelste figuren uit de Brabantsche geschiedenis der XIVe eeuw is voorzeker Everaard t' Serclaes, de verlosser der stad Brussel. Hij was een man uit onze streek omdat hij de heerschappij had over verschillende onzer gemeenten en verschillende jaren (voornamelijk van af 1380) te Ternath op het kasteel Cruyckenburg verbleef. Wij laten hier eene korte levensschets van dien grooten vaderlander volgen. Wij zullen daarna onderzoeken welke de juiste datum van zijn dood is en waar hij begraven werd.

1. Levenschets.

Everaard t' Serclaes, die tot een aanzienlijk Brusselsch geslacht behoorde, werd geboren in 1320. Door de natuur met uitstekende geestesgaven bedeeld, werd hij, evenals zijne voorouders, later tot magistraat der stad Brussel uitgeroepen.

Ten jare 1356 bevond hij zich te Maestricht met den hertog van Brabant, Wenceslas, toen Lodewijk van Male aan het hoofd der Vlamingen op Brussel afzakte, den vermaarden slag van Scheut won en de stad Brussel overweldigde, ten spijte der ingezetenen die hierdoor veel te lijden hadden. Everaard, verontwaardigd de stad zijner vaders aan een vreemden meester onderworpen te zien, besloot en zwoer zijnen geboortegrond te verlossen. Op 24 Oktober 1356, begunstigd door de nachtelijke duisternis kwam Everaard met eenige gezellen, voorzien van ladders en koorden,

voor de muren der stad en sloop ongemerkt den vestingmuur over ter plaats « Warmoesbroec » nu Meiboom geheeten. Met den vurigsten moed beziel liep hij naar de groote markt, vloog op den trap van het huis « de Ster » ⁽¹⁾, rukte er den standaard van Vlaanderen af, scheurde denzelfden aan flarden en trapte hem onder de voeten.

Op het geroep zijner gezellen ontwaakten de Brusselaren ; weldra werd de Vlaamsche bezetting onverhoeds aangevallen en door het wijs beleg van Everaard werd de laatste Vlaanderaar uit de stad verdreven.

De geestdrift, die alsdan te Brussel heerschte was onbeschrijfelijk. Men droeg Everaard in triomf en tot belooning werd hij gedurende zijn leven onafgebroken tot eerste schepen der stad uitgeroepen, door de algemeene eerbiedige achting vereerd.

Rond 1357 trad Everaard in den echt met Elisabeth van der Mee- ren die hem geene kinderen schonk. Na haren dood hertrouwde hij met Beatrys van Eesene ; uit dit huwelijk sproten verschillende kinderen. In 1380 kocht en bewoonde Everaard het kasteel Cruyckenburg te Ternath en tot teeken dat het slot hem uiterst behaagde, bracht hij er menigvuldige verbeteringen aan toe.

Evenwel moest deze groote man het slachtoffer worden van den bloedigsten haat en de verlosser van Brabant zou vermoord worden op de lafste wijze door de trawanten van een der voornaamste edellieden van het land : Sweder van Abcoude, heer van Gaasbeek.

Ziehier de toedracht der zaken. Door het huwelijk van Joanna, dochter en erfgename van Geerhaard van Hoorn, heer van Gaasbeek met Gijsbrecht van Abcoude, een der machtigste leenheeren van het bisdom Utrecht, was het kasteel en het land van Gaasbeek in 1354 overgeërfd geworden aan Sweder, hunnen oudsten zoon.

Sweder van Abcoude nu, na menigvuldige geschillen en twisten gehad te hebben met de familie van Hoorn, ter oorzake van 't bezit der kastelnij Gaasbeek, trachtte in gezag en vermogen nog te groeien met verschillende aanhoorigheden rondom Brussel aan te koopen. Niettegenstaande hij reeds over zeer uitgestrekte eigendommen heerschte, vroeg hij nog in 1388 aan de hertogin Joanna van Brabant hem een gedeelte der meierij van Rhode af te staan waarin begrepen lagen onder meer : Itterbeek, Crainhem, Sint-Pieters-Woluwe, Ukkel, Linkebeek, Watermaal, Bijgaarden, Sint-Ulriks-Kapellen en Ternath.

Sweder, die, voor zijne geldleeningen en andere goede diensten, bij de hertogin in hooge gunst stond, verhoopte bij deze in zijn verlangen

1) De Ster : Een huis dat toen tot vergaderplaats der magistraten diende.

te slagen ; en, in der waarheid, werd wezenlijk zijne vraag door de hertogin niet van de hand gewezen. Doch de Brusselaars zagen, met billijke vrees, Sweder's macht aangroeien. De schrandere t' Serclaes dit streven bemerkende, spande alles in om zich tegen Sweder's pogingen te verzetten en dezès macht in te toomen.

Everaard, eerste schepene van Brussel, begaf zich met de overige magistraten der stad bij de hertogin en verhief zich krachtdadig tegen de plannen van den heer van Gaasbeek ; hij deed uitschijnen dat het aangroeien van Sweder's macht een wezenlijk gevaar voor de openbare rust opleverde en, daarenboven, dat Hare Hoogheid de Hertogin bij hare blijde intrede plechtig gezworen had niet het minste plekje van het grondgebied Brussel af te staan en dat zij, om deze beweegredenen, benevens nog vele andere, het rekwèst van Sweder hoefde te verwerpen.

De hertogin kon tegen de gezonde bewijzen van Everaard niet het minste inbrengen en verwierp Abcoude's aanvraag. Toen deze het nieuws vernam, ontvlamde zijn hart in bitsigen nijd, zijn hoogmoedig karakter was diep gekwetst ; hij zou voortaan alle middelen aanwenden om zich over Everaard t' Serclaes te wreken, al moest hij hem uit den weg ruimen. Wanneer Abcoude aan zijne vrouw en onderhoorigen kennis dezer feiten gaf, deelden zij allen 's meesters woede en hunne opgewondenheid kende geene palen. De trotsche slotvoogdes, Anna van Lyingen, was diep in hare eigenliefde getroffen en beraamde een helsch plan met den baljuw Melys Uten Enghe en den bastaardzoon van Sweder, Willem van Cleve. Everaard's dood werd besloten en voortaan zou men hem van dichtbij bespieden.

Op Witten Donderdag, 26 Maart 1388, sloeg Everaard t' Serclaes den weg in van Lennick op Gaesbeek, waarschijnlijk om de verschansingen van het kasteel Gaasbeek nauwkeurig te onderzoeken alsmede de wegen en middelen te kennen om des noods tegen eenen aanslag van Sweder zich des te beter te kunnen verdedigen.

De heer van Gaasbeek, of de zijnen, arglistiger dan de gemoedelijke Everaard, hadden vernomen dat de edelman t' Serclaes tot Lennick was en aanstonds trokken Willem van Cleve en Melys Uten Enghe op de baan welke natuurlijkerwijze Everaard zou kunnen inslaan. Heimelijk en gezwind, als behendige struikroovers, zaten zij goed verscholen op den weg tusschen Lennick en Vlesenbeek, waar zij hun slachtoffer afwachtten. De vrome man, rustig en ongewapend, zette zonder achterdocht noch kwaad vermoeden, zijne wandeling voort, en toen hij aangereden was tot rechtover de schuilplaats van Willem en Melys, sprongen deze, als woedendè tijgers hem op het lijf en wierpen hem ten gronde.

Aan weerstand te bieden kon de grijsaard niet denken. Onder het uitbraken van allerhande scheldwoorden trokken de twee lafaards hunnen dolk en terwijl Willem met al zijne macht den grijsaard onder hem in bedwang hield, trok Uten Enghe de tong van Everaard tusschen zijne vingeren en sneed ze af. Een smartkreet weergalmde over het veld. Dit was nog niet voldoende, het wraakoffer had nog niet genoeg geleden. Nog eens zonken de knieën der wraakzuchtige moordenaars op het lichaam van den armen lijder, terwijl de ziellooste van beiden hem eenen der voeten afsneed... Na hunne gruweldaad volbracht te hebben lieten zij den ongelukkigen lijder meer dood dan levend ten gronde liggen en keerden terug naar het slot van Gaasbeek. Tot overmaat van ongeluk dorst niet een landbouwer den martelaar hulp toebrengen, zoo oneindig was de vrees der boeren voor Sweder van Abcoude.

Het toeval wilde dat de deken van Halle, Jan van Stalle, vergezeld van zijnen koster, Jan Cooreman, aldaar met een gespan voorbijreed naar Brussel toe. Zij vonden den verminkten ridder midden in eenen bloedplas uitgestrekt. Zijn lijdensstoestand was afschuwelijk, 't bloed vloeide langs wang en kin uit den hollen mond, eene roode straal spatte uit de groote beenader en de lijdende blik smeekte om hulp. Al dadelijk namen de beide reizigers den gewonde op in hun rijtuig. Tusschen drie en vier uren namiddag kwamen zij met den martelaar op de groote markt van Brussel aangereden. De diep beminde t' Serclaes werd in het huis « De Ster » met de meeste zorg neergelegd, verzorgd en verpleegd. Daar lag hij nu, de verlosser van het vaderland, het troetelkind der Brusselaars, hijgend en zieltogend van smart !

Was de eerbiedige kalmte groot in « de Ster » zoo te luidruchtiger en heviger was de opgewondenheid in de stad, want de droeve tijding had zich met bliksemsnelheid langs alle kanten verspreid ; de vrouwen en kinderen weenden, de burgers, hooge lieden, rijk en arm, allen slaakten eenen kreet van verontwaardiging en de wraak brandde in hun hart ; de groote klok uit Sint-Niklaas toren liet hare noodklanken over de stad galmen en de bijengekomene massa volk gordde aanstonds de wapens om de lenden, om het slot van Gaasbeek te gaan bestormen.

Intusschen had hertogin Joanna zelve den lijder een bezoek gebracht en was diep ontsteld en snikkend huiswaarts gekeerd.

Everaard zou gewroken worden ! zoo steeg een kreet uit ieders borst. Nog denzelfden avond, trokken de gewapende burgers in groote massa, onder 't bevel van den schout Nikolaas van Ursene, naar Gaasbeek op. Te Vlesenbeek hielden zij stil maar 's anderdaags, vóór 't eerste morgenlicht, ontrolden zich de legers rondom de burcht Gaasbeek. De laffe

Sweder nam op tijds de vlucht, evenals de twee moordenaars door eenen onderaardschen gang die, in de krochten van de vesting zijnen oorsprong nemende vier kilometers verder eenen uitweg had (1).

De belegeraars omsingelden de vestingen ten einde de verdedigers er van uit te hongeren of om, op een gegeven oogenblik, het slot stormenderhand in te nemen. De belegering duurde voort tot eindelijk manschappen van Leuven en mijnwerkers uit Luik, de Brusselaars ter hulp snelden. De vrouw van Sweder, Anna van Lyningen, was in het kasteel gebleven en verdedigde zich met onverschrokken moed.

Intusschentijd had de roemrijke Everaard t' Serclaes het tijdelijke met het eeuwige verwisseld, op den vijfden dag na den verraderlijken aanslag, zijnde dus den 31^{en} Maart 1388.

Wanneer de treurige tijding van den dood van Everaard toekwam en voorgelezen werd voor de vestingen van Gaasbeek, waar de volle neef van Everaard : Jan t' Serclaes hem verving als schepen en den eed aflegde (2), werd ieder tot het toppunt der wraaklust aangespoord en op 22^{en} April 1388, zijnde 27 dagen na de schanddaad op Everaard gepleegd, was het slot bijna ten gronde toe vernield en de trotsche vrouw van Abcoude moest met hertzeer getuige zijn van de zegepraal der Brusselsche legers. Hertogin Joanna bood de hierna gemelde akte van verzoening aan :

« Joanna, bi der gracies Gods hertoginne van Lucenburg, van Lothryck, van Brabant, van Lymburg ende marcgravinne des heylichs Rycs, versueken ernstelic, geblede ende bevelen u heeren Sweder van Abcoude, heer van Gaesbeke, van Putte ende van Strien, onsen neve, dat ghi thuy van Gaesbeke doet setten in onsen ende onser stathanden van Brussel, onser beider wille mits te doen ghelyc die gedinge die gi ons bezegelt overgheseint hebt tonsen versuec inhoud, want dat ons begheerte ende wille is.

In orconde des briefs dair wi onsen zegel aen hebben doen hanghen. Gegeven ter Vueren XXII dage in Aprile in het jair ons Heeren MCCC tachtich ende achte. »

Het slot werd dan ook overgegeven en het leger trok op.

De baan waar Everaard t' Serclaes zoo lafhartig aangerand werd heeft sinds dien tot heden den naam van *Quade wegen* gedragen (3).

Ternath. (Wordt voortgezet)

D^r Th. POODT.

1) Men ziet hedendaags nog op het voorplein van het kasteel den ingang van dien onderaardschen weg, alsook de pilaren aan dewelke men de ter dood bestemde vijanden, of de in ongenade gevallen personen met ijzeren zware kettingen vastbond om daar, onder den grond, van hongre te sterven.

2) Juravit ante castrum de Gazebeke, anno praedicto 4 Aprilis.

3) Getrokken uit de *Geschiedenis van Ternath* door D^r. Th. Poodt. (1896)

Dom Beda Regaus

Laatste proost der abdij van Affligem.

(Vervolg van blz. 127)

Door zijne dagelijksche studiën beseft Beda meer dan iemand hoe noodzakelijk het was de kloosterbibliotheek op de hoogte te houden der verschenen werken. En alhoewel hij hieraan niet zooveel geld had kunnen besteden als hij wel zou verlangd hebben, toch werd ze allengs merkelyk verrijkt, en bijzonder omstreeks 1782 met talrijke nieuwe werken voorzien. Terwijl nu de noodige vergrootingen aan de bibliotheek gedaan werden, deed Beda ze ook op meer modernen voet inrichten en liet de boeken naar een nieuw beredeneerd plan van den Parijschen bibliophile G. Fr. Debure (1) rangschikken, en tevens eenen nieuwen catalogus, waarvan hij zelf de voorrede schreef, door den toenmaligen bibliothecaris Dom Bernardus De Coster opmaken. Niet tevreden met de studiën binnen de abdij in eere te houden, wist de proost die ook elders aan te moedigen.

In 1770 b. v. bekostigde hij de prijzen welke te Waver in het college der paters Rekolletten werden uitgedeeld, en uit dankbaarheid werd hem een treurspel opgedragen voor titel voerende : *Arianus sacrilegus Theodoricus. - le sacrilège arien Théodoric, roi des Goths* (2). Ook de kunstenaars, die zoo menigmaal onze abdij met de meesterstukken van hun beitel of penseel mochten opluisteren, vonden in Beda een edelmoedigen Mæccenas. Zoo prijkt zijn naam onder eene groote en prachtige kopergravuur, de H. Theresia voorstellende naar eene schilderij van Rubens, door A. Cardon aan onzen proost opgedragen (3).

Ziedaar eenige trekken van de veelzijdige belangstelling en werkzaamheid van den laatsten proost van Affligem. Bij dit alles voegde Beda nog eene groote liefdadigheid en wist den traditioneelen roem der Affligemsche

1) Bijgenaamd : *de jongere*. (1731-1782) Zie *Nouvelle biographie générale* publiée par Firmin Didot t. XIII Parijs 1855.

2) Zie het Latijnsch-Fransch programma dezer prijsuitdeeling. 8 blz. in 4° te Brussel bij J. B. Jourez gedrukt.

3) Een afdruksel o. a. wordt bewaard in het museum van schoone kunsten te Antwerpen (Catal. n. 472).

gastvrijheid te handhaven (¹): Men oordeele slechts uit de volgende cijfers :

Uit een staat der inkomsten en uitgaven der abdij, opgemaakt op last der Staten van Brabant in 1787, blijkt het, dat men toen aan aalmoezen in eetwaren en kleederen aan de abdijpoort jaarlijks uitdeelde voor 7370 Brabantsche gulden, terwijl het ontvangen der gasten en het herbergen der noodlijdenden beraamd werd op 14000 gulden, te zamen 21370 gulden of 38800 frank, die jaarlijks aan goede werken besteed werden, wat, ingezien de mindere koopwaarde van het geld op onze dagen, tegen woordig eene som zou uitmaken van niet minder dan 150000 frank ! Geen wonder dus dat er bij de afschaffing onzer abdij in de vier omliggende gemeenten Meldert, Baardegem, Hekelgem en Esschene eigenlijk geen armen waren. (Mariagroet 1908 blz. 73). Ook de vreemdelingen werden gereedelijk in hunnen nood geholpen en de talrijke brieven van dankzegging zoo van leken als geestelijken, zoo van edelen als armen, geven er de schoonste blijken van.

Terwijl onze proost aldus weldoende voortging en eene glansrijke toekomst voor zijne geliefde abdij scheen voor te bereiden, teekenden zich met den dag meer en meer onheilspellende voortteekenen aan den gezichteinder af. Voeg daarbij de toenemende knevelarijen der Oostenrijksche politiek die voortdurend de heiligste rechten der Kerk krenkten en het leven der kloosterorden meer en meer benadeelden. In de laatste jaren

1) Het verblijf der gasten, van de kloostergebouwen afgescheiden, was zeer groot en schoon, en kon desnoods een vijftigtal personen huisvesten. Onder de bijzonderste gasten, die Affligem bezochten ten tijde van Beda, noemen wij de volgende : 5 Juni 1764 : den Hoogw. Abt Petrus Ant. Parchappe de Vinay, generaal der Norbertijnerorde († 5 Maart 1769) ; den 19 Juni 1771 zijn opvolger de Hoogw. Abt Manoury ; den 10 Mei 1764 kwam de Nuntius Ghilini met Aartsbisschop Franckenberg en een groot gevolg ; den 21 Juli 1765 de generaal der Minderbroeders Kapucienen, Paulus de Colindres ; den 27 Juni 1774 Aartshertog Maximilianus in gezelschap van den aartsbisschop, van den prins en de prinses de Starhemberg, den graaf de Lamberg, generaal Ferrari, enz. In Juli 1781 ter gelegenheid van de inhuldiging der nieuwe landbestuurders Maria Christina en Casimirus van Saxon, de abten van Tongerlo, Parc, Grimbergen, Averbode, St Bernardus op de Schelde, St Pieters te Gent, de abdis van Rozendael, de prior van Groenendael ; de nuntius Buscha enz. ; den 11 October 1787 kwam de nieuwe Nuntius Zondadari naar Affligem, waar Kardinaal Franckenberg toen in retraite was ; den 25 October 1790 de aartsbisschop van Amiens met den Kardinaal van Mechelen en nogmaals den 15 September 1793 ; den 1 Juli 1791 de Colettinnen die van Polignac naar Gent terugkeerden en den mantel hunner H. Stichteres medebrachten ; den 2° Augustus 1793 deed Mgr. Nelis, oisschop van Antwerpen zijne retraite in Affligem, waar de Kardinaal en de abt van Villers toen ook een bezoek brachten ; den 24-25 Kanunnik Baston van Rouen die evenals zoo vele anderen uit zijn land gevlucht was en ons het verhaal van dit bezoek in zijne *Mémoires* bewaard heeft. t. II p. 137-143.

immers harer regeering had Maria Theresia, in hare zucht naar centraliseeren en gehoorgevend aan haren minister Kaunitz en den president Neny, een verderfelijken weg ingeslagen op politiek-godsdienstig gebied, en Jozef II zou weldra op die voetstappen voortgaan en zijn radicaal systeem van godsdienstige hervormingen ongelukkiglijk doorvoeren. Wij kunnen natuurlijk daar niet breeder over uitweiden en bepalen ons met te verwijzen o. a. naar het grondig werk van A. Verhaegen : *Le Cardinal Franckenberg, archevêque de Malines*, Desclée 1889, wjl deze prelaat, als metropoli-
taan van België eene overwegende rol in geheel dezen strijd gespeeld heeft. Wat nu bepaaldelijk de kloosterorden aanging, daarmede kon Jozef II geen vrede hebben : « Il n'y avait place, dans l'établissement ecclésiastique de Joseph II, ni pour l'ascétisme ni pour la vie contemplative ; c'étaient là jeux de fanatiques, spéculations d'oisifs ; l'Etat pour son profit personnel, comme pour le renom de la religion devait y couper court... Les seuls couvents désormais tolérés étaient ceux auxquels l'empereur reconnaissait — si l'on peut dire ainsi, une importance humaine ; et toutes précautions étaient prises pour que ces couvents, rangés désormais sous la stricte obédience des évêques, ne pussent à l'avenir ni subir ni propager l'influence romaine. » (*Georges Goyau : L'Allemagne religieuse I blz. 45.*)

Niettegenstaande dit alles werd de abdij van Affligem niet opgeheven, dank vooral aan de voorzichtige en inschikkelijke houding van den abt en den proost. Eenige gunstige omstandigheden, waarin onze abdij zich toen juist bevond, droegen niet weinig bij om sommige moeilijkheden te vermijden. Zoo b. v. toen onze proost den 23 Februari 1789 het bevel ontving, (op straf van verbeurdverklaring onzer goederen, en naar gelang de omstandigheden, zelfs van de opheffing der abdij) al de studenten in de theologie naar het algemeen seminarie van Leuven te sturen, kon de proost antwoorden dat er toen geen enkele student dezer categorie in Affligem was en allen reeds lang hunne studiën hadden voltrokken.

Eveneens toen het aan de kloosters verboden werd onder een vreemden algemeenen overste te staan, trof dit bevel onze abdij niet, daar zij sedert lang feitelijk afgescheiden was van de congregatie van Bursfeld en ingelijfd bij den aartsbisschoppelijken stoel van Mechelen. Deze vereeniging nochtans, leverde van den anderen kant ook een ernstig gevaar op voor onze abdij. Het hof van Weenen wilde zich immers wreken over de zoogezegde onbuigzaamheid van den Kardinaal tegenover den keizerlijken willekeur, en zelfs geweld gebruiken om den Kardinaal te straffen. Het opheffen der abdij van Affligem scheen een geschikt middel om den prelaat te treffen en men zou het ook gedaan hebben, ware men intusschen niet beducht geworden voor een volksopstand in onze gewesten. Zoo schrijft Baron de Feltz aan minister Trauttmansdorff den 20 Juni 1789 :

« J'ai réfléchi depuis Bruxelles jusqu'ici (Liège) aux moyens de donner à l'abbaye d'Afflighem une destination nouvelle, intéressante au public... mais il faudrait l'avoir à la main... A part donc l'avantage de punir le cardinal par la bourse, il me semble que cette suppression produirait un mauvais effet. J'intercède donc pour la conservation de cette abbaye, moi qui voudrais voir dans le néant toutes celles qui existent. » (Verhaegen o. c. blz. 247). Het bleef ook bij deze bedreiging. Doch wijl onze abdij geldelijken onderstand aan de Patriotten gestuurd had, werd haar het bestuur der tijdelijke goederen onttrokken en een commissaris in de plaats aangesteld. Weldra echter schudde de Brabantsche Omwenteling het Oostenrijksche juk af en bracht een heelen ommekeer in den toestand.

Gedurende de troepenbewegingen der volgende beroerten, had Affligem zoowel van landgenooten als vreemden veel te lijden, totdat eindelijk de Fransche omwentelaars zich voorgoed van België meestermaakten en de maat der beproeving deden overloopen. De groote brandschattingen die ze oplegden, de schade die zij ten allen kante aanrichtten brachten de abdij in een hachelijken geldelijken toestand. Hiermede niet tevreden legden de Franschen de hand op onze kostbare schilderstukken, alsook op de schoonste handschriften en boeken, waarvan zij er in eens 66 wegnamen (18 October 1794). Andere plagerijen ontbraken ook niet, zoodat nog enkel rusteloze dagen en nachten voor den proost volgden. Beda betreurde nog meer den ondergang van het kloosterlijk leven dan het verlies der kostbare voorwerpen. In de hoop op betere dagen offerde hij zelfs een groot gedeelte der tijdelijke goederen op om aan de onhebbelijkste eischen eenigszins te kunnen voldoen en zooveel mogelijk een voor de abij noodlottig conflict met het staatsbestuur te vermijden, ten einde het gemeenschappelijk leven te kunnen voortzetten. De Fransche overheden erkenden ten minste den goeden wil en de inschikkelijkheid van den proost en werden ook een weinig verdraagzamer. Desniettenstaande is het opvallend dat Beda zich zoolang vergist heeft over de ware inzichten der Fransche overheerschers : hij geloofde nog immer aan het behoud van zijn klooster, hoopte en werkte onvermoeid... De begoocheling van zijn rechtschappen en vertrouwwol hart moest slechts verzwinden op het uur dat de opheffing der abdij werd afgekondigd. Den 17 October 1796 kwamen twee commissarissen de zoogezegde « bons » aanbieden, maar noch beloften noch bedreigingen hielpen. De monniken weigerden eenparig. Van dit oogenblik was hun lot geworpen. Er bleven hun slechts eenige dagen over om de meubelen en voorwerpen, door de wet in hun bezit gelaten, elders te brengen.

(Wordt voortgezet)

D. VINC. COOSEMANS. O. S. B.

't Gasthuis van Assche

II. Professie- en Sterfboeck'

A. Lijst der Oversten.

1. Suster *Marie Fransen* is geprofest in 't vermaert Gasthuis van Antwerpen in het jaar ons Heeren 1588, 2^{den} October, eerste moeder van den hospitaale ; is gheroepen geweest vuyt het gasthuis van Antwerpen, out sijnde 33 jaeren, en heeft hare residentie *alhier* (te Hulst) genomen in September 1603 met groote feest ende blijchap soo van magistraeten als borgerije ende heeft geresideert 33 jaeren ende een half met grooten lof vervoordert hebbende met grooten aerbijt, neersticheit en weijscheit ons voornoemde gasthuis, soo in 't geestelijck als tijdelijck, 't zelve begonst hebbende in eene uytnemende uijtterste armoede, alsoo dat zij met redenen mach genoempt worden fondaterse van den sefven huijsse ; naer veel crankheden ende lanckduerighe martelie van 't steen is zij gestorven met onse groote droefheijt den 11^{den} Februari 1637 ; haere uijtvaertis sollemnelijck gehouden den 19^{en} dito, present Mijnheer den Gouverneur Valentijn de Lannoij, Mevrouw Bailliu, schout, borgemeester, schepenen ende notabelen deser stede van Hulst : de welcke met noch andere gheestelijke personen oock gegroot ende geroepen sijn geweest snoenens ter mael-tijt. (Bl. 7)

2. Suster *Elisabeth Van den Putt*, is geproffessit (sic) 1624, oudt wesende 17 jaeren, geproffessit (beteekent hier de jaeren overgebracht in 't klooster) 56 jaeren ; oudt wesende 72 jaeren sterft den 16 October 1679 als volgt : Suster E. V. d. Putt, Eerweerde Moeder geweest tot Hulst ende vandaer alhier tot Assche den tijd van 42 jaeren geregeert met allen deughden die men in een geestelijcke moeder soude connen vinden, ofte wenschen hebben.

3. Suster *Geertruije Coen*, de tweede Eerweerde moeder alhier tot Assche, seventhien jaeren en half ons wel geregeert (hebbende), affgegaen om haere kinsheijt (1696) : geproffessit den 21 September 1643, sterft den 8 Januari 1710, ons achterlaetende vele exempels van devotie, geoor-saemheijt, liefde, saghtmoedigheijt, etc.

4. Suster *Christoffelina Eenens*, tot Halle geboren is in het klooster commen 26^{en} Junii 1670, geceleet den 11^{den} Mije 1671, geproffessit den 16^{en} Mije 1672, ende is Eerweerdighe moeder geworden den 12 Maj anno 1697, out wesende als sij in 't klooster is commen 24 jaeren, ende is gestorven den 14 Maj 1703, naer dat zij ses jaeren had geregeert, ten tijde van oorloghe.

5. Suster *Josvina* (Josephina?) *Beeckman*, geboortig van Wies, is in

clooster commen den 22 Augusti 1672, oudt wesende 22 jaeren, gekleet den 25 Meij 1673, geproffessit den 5 Junii 1674, is geworden de Eerweerdige Moeder den 31 Maii 1703, is geconstitueert tot 1706, wederom bij deselve commissie gecontinueert tot 1709, tot 1712, tot 15, tot 18 heeft geresigneert haar officie op den 12 Junii 1718 om hare sieckte ende cranckheyt, ende wederom tot Moeder vercosen op den 24 November 1720; is gestorven den 19 November 1722.

6. Suster *Catharina van Linthout*, van Merchtem is commen 9^{en} Februarii 1694, gecleet 4 October 1696, geproffessit 9 October 1695; (oudt wesende als se is commen in het clooster, 22 jaeren). Is moeder geworden 12 Junius 1718, is vertrocken naer Dam, om daer Moeder te wesen op 25 November 1720- is thuijs commen den 21 November 1722, wederom vercosen tot Moeder alhier op den 25 November (1722); geinstalleert door G.(uillaume) I.(gnatius) O(ffhuijs).

7. *Anna Maria De Cort* is ontfanghen den 16 Meij 1708, heeft den doeck ontfanghen 5 Augusti 1708, op den feestdag van Maria ad Nives (O. L. V. ter Sneeuw) ende is gecleet den 14 Meij 1709; geproffessit 20 Meij van het jaer 1710, ende Moeder geworden den 8 December 1725, in de plaets van S(uster) C.(atharina) V.(an) L.(inthout). —

B. Lijst der zusters.

In de naamlijst der zusters treffen we de volgende namen uit de streek aan.

Geboortig van Assche : Barbara De Greve, geb. 1635; spreekt hare geloften uit den 6 Aug. 1657, † 18^e Mei 1683. Elisabeth van den Bossche, geloften 22 Jan. 1667 † 21 Juli 1684. Joanna Lowies, geloften 17 Juli 1690. Ludovica Angelina Smet(van Crokeghem)geb. 1705, geloften 31 Juli 1725. Joanna Elisab. Leemans, geb. 1709, geloften 20 Nov. 1730.

Van Hekelgem : Anna Bailliu die haar geloften uitspreekt 30 Juni 1688.

Van Maxenzele : Cath. Bened. 't Sas geb. 1698, geloften 20 Juni 1719.

Van Wemmel : Maria Theresia De Smet geb. 1711, geloften 21 Nov. 1730.

Van Grimbergen : Maria Moeyson geb. 1648, geloften den 19 Juni 1673, † 1700; Anna Victoria Van der Elst, geboren 24 Juli 1670, geloften den 30 November 1672.

Van Molhem : Elisabeth Van Langenhove geb. 1663, geloften den 6 Juli 1683 † 1729. Was gedurende 42 jaren schoolmeesteres.

Wij ontmoeten nog namen van zusters geboortig van Antwerpen, Brussel, Ninove, Dendermonde, Valencijs, Gent, Aalst, Hulst, Heembeek, enz.

(Wordt vervolgd.)

D. J. DELESTRÉ. O. PRÉM.

Kinderpoësie

Aftelliedje :

Hellemus, ladellemus,
de Bijbel, (1) de trommel ;
de Franschen zijn gekomen
Waar zijn ze gebleven ?
Achter op den rug
daar staat het geschreven :
Helleken, kap helleken den kop af !

(Gaasbeek) (2)

Eigenaardig kinderspel : Dansend in de ronde rondom een hoopken
zand waar ze een brandend keersken ingestoken hebben zingen de
kinderen :

Sinte - Mertens vogelken (3)
heeft een rood kogelken
en een blauw stertje.
Hopsa Sinter Merten.

(Gaasbeek) (2)

Spotrijmpjes voor kinderen :

Als te Opwijck een kind aan tafel « monkt » en niet wil eten, dan zegt
de moeder :

Oktis
Profoctis
Eten wat dat er gekokt is ;
Wilt ge niet eten
Laat het staan,
Maar toch naar de schapraai niet gaan !

En te Merchtem, als een kind niet ophoudt van weenen, dan zegt de
vader om het hem af te leeren :

Janneken de grijzer,
Tien pond ijzer,
Tien pond lood,
Janneken de grijzer is nog niet dood.

J. D. M.

1) Wellicht door den kindermund veranderd uit : vijfel.

2) Medegedeeld door den heer C. Van Cromphout.

3) Het ijsvogelken met zijn vlammond-rood borstje en zijn blauw staartje.

“ In den Ouden Keizer Karel ”

Op 25^{en} Januari van 't jaar 1540 draafden twee ruiters, met den laten avond, over de hardgevrozen heirbaan van Gent op Brussel. 't Was helledonker en bijtend koud. De twee reizigers hadden den breed geranden hoed dicht over hun hoofd getrokken en hunnen ruimen mantel nauw rondom hun lijf geslagen. Ze moesten blijkbaar vóór den avond nog te Brussel aankomen want gedurig spoorden zij hunne paarden aan. Doch in die zware donkerte ging het niet gemakkelijk : alleen de oude boomen langsheen de baan, die ze met moeite onderscheiden konden, beletten hun het spoor bijster te geraken.

Zij hadden al eenen geruimen tijd de laatste huizen van Assche achter den rug en de woonsten waren dun gezaaid naast de baan. Links en rechts verder 't veld in zagen zij wel hier en daar lichtjes branden in de boerenhoven, doch het was niet geraadzaam de heirbaan met zoo 'n donkerte te verlaten om ergens te gaan aankloppen.

Eindelijk komen ze aan eene oude afspanning, tusschen Zellick en Berchem gelegen ; de waard zat nog op en daar de twee reizigers een nog al reaal verteer gemaakt hadden, stemde hij toe hen een eind ver met een lantaern te vergezellen. De voornaamste der twee vond er zijn vermaak in, met den dorpeling wat te jokken en luisterde met veel pret naar de sappige Brabantsche gezegden van den eenvoudigen man.

Na een eind wegs afgelegd te hebben gevoelde de dorpeling de noodzakelijkheid eene natuurlijke behoefte te voldoen. Zonder omwegen sprak hij een der reizigers aan en vroeg : « Hoe heet-e gij ? » — « Ik ? lachte de andere, ik heet Karel. — Wel, Karel, gij ziet er nog al een goede jongen uit, houd gij de lantaarn eens wat vast, ik moet 'nen keer p... » Karel deed het en hielp den man uit den nood.

's Anderendaags verschoot onze dorpeling niet een weinig toen hij aan 't hof van Keizer Karel, te Brussel, geroepen werd en den man, dien hij zoo onbeleefd aangesproken had, daar voor hem zag staan met de Keizerskroon op zijn hoofd. Doch de goede Keizer Karel, om aan te toonen dat hij alles voor een grap aanzag, ontsloeg den eenvoudigen man voor zijn leven lang van alle belastingen.

Op de plaats waar deze vermakelijke avontuur gebeurde, stond tot over enkele maanden nog eene herberg met het uithangbord « *In den Ouden Keizer Karel*. » Al, die er voorbijging, kende die geschiedenis en 't was eene schoone herinnering aan den vromen keizer uit de volksin-

beelding. Doch Berchem, sedert het zijn vliegplein heeft, is aan 't veranderen. Nieuwerwetsche koffiehuzen schieten er, als paddestoelen uit den grond. De *Ouden Keizer Karel* was niet meer waardig daartusschen te blijven staan en, wie zou 't gelooven? men heeft hem afgebroken en vervangen door het banaalste « estaminet » mogelijk en hem herdoopt in *Au grand jardin Charles Quint* ! — Is 't niet droevig dat we zulke dingen voor ons oogen moeten zien gebeuren? Binnen een twintigtal jaren zal de oude schoone legende ook uit het geheugen van het volk gewischt zijn en men zal vreemd staan kijken en zich afvragen wat die *grand jardin Charles Quint* daar komt doen. Eigen baat en fransche gloria: dat noemt men nu vooruitgang. Intusschen moet men maar het vlaamsche volk uitkleeden en zijne eigene, schoone herinneringen in den vergeetbak smijten...

E. S.

Vragen

Een folklore - programma voor 1912

Ten einde eene systematische orde in de opzoekingen onzer medewerkers en briefwisselaars te brengen hebben we besloten in den toekomenden jaargang, maand voor maand de verschillende volksgebruiken onzer streek aan te geven, met de rijmpjes en spreuken die daarmee zouden in betrekking staan. We verlangen zoo volledig mogelijk ingelicht te worden en hopen dat ieder die wat weet, hoe gering de zaak ook schijne, het ons zal mededeelen. Om te beginnen zouden we van nu af al willen ontvangen wat onze zoekers opgeleend hebben voor de maand Januari. Voor Februari zal men vóór den 15 Januari moeten ingezonden hebben wat men wil zien verschijnen, en zoo verder, het jaar rond. Ziehier voor de maand *Januari* eenige punten die de aandacht kunnen vestigen: Benaming - Spreuken enz. betreffende het weder in de maand. Nieuwjaarsdag: Gebruiken, liedjes, wenschen, geschenken, bijgeloof. Driekoningenvond en Driekoningendag: Gebruiken, liedjes, bijgeloof, gebak enz. Verloren Maandag. — 19 Jan. St Sebastiaan. 25 Jan. St Paulus Bekeerling. — Zijn er nog andere dagen in die maand, waar nog een of ander plaatselijk gebruik aan verbonden is, of die eene weerkundige spreuk herinneren. Men gelieve alles te sturen naar het bureel van het tijdschrift te Opwijck.

Een onzer medewerkers werkt aan eene studie over de *schilderijen van Gaspard de Crayer* in onze streek. Indien iemand daarover onuitgegeven bijzonderheden weet, wordt hij vriendelijk verzocht die op ons bureel bekend te maken.

Kronijk

Dood van den heer Juliaan Van der Linden.

Toen we over drie maand, op deze plaats, onzen medewerker, den heer volksvertegenwoordiger Van der Linden, geluk wenschten met zijne benoeming als briefwisselend lid der Koninklijke Vlaamsche Akademie, waren we verre van te vermoeden, dat we zoo spoedig reeds den dood

van dezen algemeen - geachten, talentvollen man zouden te betreuren hebben.

Bij de algemeene uitdrukking van sympathie en rouw die het overlijden van den heer Van der Linden in de fransche en vlaamsche katholieke bladen deed ontstaan, willen wij ook niet ten achter blijven, wij die weten hoeveel belangstelling en ingenomenheid hij, van het begin af, voor ons werk koesterde.

Wij moeten hier niet in herinnering brengen zijne politieke loopbaan, eerst als provinciaal raadslid van het kanton, daarna (van af 21 Okt. 1894) als volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Brussel; evenmin hoeven we te spreken over zijne loopbaan als bekwame advocaat en geleerde vlaamsche Rechtskundige. Wij zouden buiten het raam van ons tijdschrift gaan. Wij willen enkel een oogenblik stil blijven bij den overtuigten Vlaming en den onvermoeiden oudheidkundige.

Reeds in de jaren 70, 80 gaf hij, meest onder den deknaam van *Erabantsoen*, letterkundige bijdragen uit, zoo in verzen als in proza, in de voornaamste Nederlandsche tijdschriften van dien tijd, zooals: *De Vlaamsche School*, *De Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle*, enz.

In 1891, stichtte hij met eenige jonge vlaamsche advocaten, de *Conferencie van de jonge Vlaamsche Balie van Brussel* en was er de eerste voorzitter van. Voor de balie der 600 advocaten van Brussel, bewees hij destijds, in eene heugelijke vergadering, dat het voor een volk niet eene gunst is, of eene toegevendheid, maar een natuurlijk recht, van in gansch zijn openbaar leven zijne taal en geene andere te bezigen.

In de Kamers trad hij ook telkens op waar het ~~goud~~ het Vlaamsche volk en zijne taal te verdedigen. Hij hechtte zijnen naam aan twee vlaamsche wetten, door hem neergelegd en verdedigd: de wet nopens het gebruik der vlaamsche taal voor het krijgsgerecht en de wet regelende het gebruik der Vlaamsche taal in boetstraffelijke zaken in het arrondissement Brussel. De Vlamingen rekenden ook op hem om de vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool er door te krijgen.

In 1897 nam hij deel aan de stichting van het Vlaamsch *Rechtskundig Tijdschrift* en bleef steeds een der aanzienlijkste medewerkers van dit zeer verdienstelijk tijdschrift. Hij was voorzitter der *Vlaamsche Federatie van de Belgische balie's* en huldigde, in die hoedanigheid, het eerste vlaamsch *Rechtskundig Congres* in.

Juliaan Van der Linden was ook een uitmuntend oudheid- en geschiedkundige. Zijn huis was een echt museum van oude kustvoorwerpen, door

hem zelf, stuk voor stuk, bijeengebracht. Hij was een vurige opdelver van al wat de ziel der voorouderen doet herleven. Hij kende het rein genot, de stille vreugde van eene onverwachte historische ontdekking, van eene archeologische of folkloristische vondst. Hij was een der geleerdste leden van de *Société royale d'Archéologie de Belgique* en nam gedurende verschillende jaren het voorzitterschap waar van deze vergadering.

Evenwel lag hem de geschiedenis van ons schoon West-Brabant het nauwste aan het hart. (Hij werd immers geboren te Merchtem in 1848). Hij gaf eene eigenaardige studie uit over den toestand van het lager onderwijs te Merchtem in de XVIe en de XVIIe eeuw (Tijdschrift *L'Abeille* Jg. 1878). In de *Annales du Cercle Archéologique de Belgique* liet hij verschijnen: Eene studie over de Motte van Merchtem en den Hunsberg (Jg. 1891) eene studie over de vrijheid en de heerlijkheid Merchtem in de 16e en 17e eeuw volgens onuitgegeven handschriften (1896) en eene geschiedkundige beschrijving van den kunstschat der kerk van Opwijck (1901). Van zijne andere publicaties mogen we niet gewagen: het zou ons te ver brengen.

Wij bieden aan de achtbare familie van den diepbetreurden overledene de uitdrukking onzer gevoelens van kristene deelneming.

E. S.

—:o:—

Davidfonds. — Maandag 30 Oct. was er algemeene vergadering te Assche.

De stille maar taaie Vlaming, heer Volksvertegenwoordiger Jul. Van der Linden, verdienstelijke oudheidkundige en folklorist, werd er herdacht. Verslagen over de werkzaamheden der Afdeeling en over haar tijdschrift *Eigen Schoon* werden er voorgedragen. E. H. De Munter gaf er eene merkwaardig gestudeerde voordracht over « De legerinrichting bij de Hebreëuwen. »

Welbijgewoone vergadering met besten uitval.

—:o:—

In de jongste vergadering van den Brabantschen Gouwbond van het Davidfonds, is de E. H. De Munter, ondervoorzitter der Afd. Assche, en voorzitter van den opstelraad van *Eigen Schoon*, benoemd tot lid van het Hoofdbestuur van 't Davidfonds.

Onze beste gelukwenschen aan dien ieverigen Vlaamschen Werker.

J. D. S.

—:o:—

De voornaamste werker van den Opstelraad van *Eigen Schoon*, de Heer Jan Lindemans van Opwijck, student aan de Universiteit van Leuven, heeft met allergrootste onderscheiding Donderdag 5 October een grondig exaam onderstaan over Germaansche letterkunde, wat hem den titel verwerft van Dokter in Germaansche Talen.

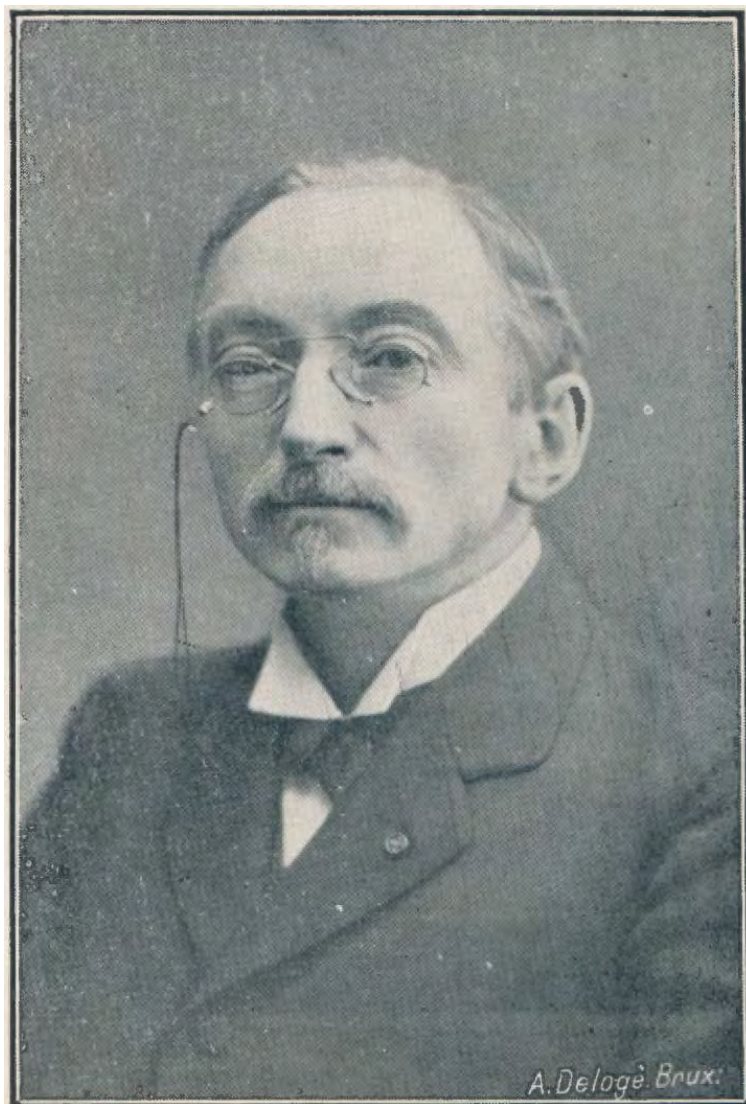
Geen rijker kroon

Dan eigen Schoon.

J. D. M.

Imprimatur. Mechliniæ, 15 Novembris. J. THYS, can., lib. cens.

Bijvoegsel aan « EIGEN SCHOON »

M. Juliaan VAN DER LINDEN

Advokaat bij het Beroepshof

Kath. Volksvertegenwoordiger voor het Arrond. Brussel

Briefwisselend lid der Kon. Vlaamsche Akademie

Commandeur in de Leopoldsorde

geboren te Merchtem den 8 Februari 1848

† te Brussel den 18 Oktober 1911

Juliaan Van der Linden

bijgevoegd in 2015

bron: internet

Inhoud

<i>Een West-Brabantsche Held : Everaard t' Serclaes</i>	D ^r TH. POODT.
<i>Dom Beda Regaus</i>	D. VINC. COOSEMANS.
<i>'t Gasthuis van Assche</i>	D. J. DELESTRÉ.
<i>Kinderpoësie</i>	
<i>In den Ouden Keizer Karel</i>	
<i>Vragen</i>	
<i>Kronijk</i>	

HUISELIJKE SCHIKKINGEN :

1. — Elk medewerker is verantwoordelijk voor zijn opstel.
 2. — Niet geplaatste bijdragen worden slechts op aanvraag teruggestuurd.
 3. — De medewerkers ontvangen kosteloos 25 exemplaren van de aflevering waarin hunne bijdrage verschijnt ; dit echter alleen op aanvraag gestuurd bij het opzenden der bijdrage naar den opstelraad. (Adres : *Bureel van « Eigen Schoon » te Opwijck*). Voor overdrukken of meer exemplaren van de aflevering make men overeenkomst met den drukker.
 4. — Afzonderlijke nummers kosten voor niet inschrijvers 0.50 fr. Te bevragen op het *Bestuur van het Davidsfonds te Assche*. Inschrijvingen, klachten, enz. moeten ook op ditzelfde bureel toekomen.
 5. — Boeken waarvan een exemplaar aan de Redactie gezonden wordt zullen besproken worden indien zij met het karakter van het tijdschrift overeenstemmen ; andere worden enkel aangekondigd.
- Inschrijvingen worden op al de postkantoren aangenomen.

